

MIKLÓS BENCE¹–NAGY GYULA²–KARL MÁTÉ JÁNOS³

¹Msc-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék,
mklsbence@gmail.com

²tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék,
geo.nagy.gyula@gmail.com

³földrajz Bsc-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaság-
és Társadalomföldrajz Tanszék

A KÜLFÖLDI EGYETEMISTÁK SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSI ÉS TÉRHASZNÁLATI MINTÁZATAI SZEGEDEN*

SPATIAL PATTERNS OF LEISURE ACTIVITIES IN SZEGED

ABSTRACT

One of the cornerstones of the education policy of the European Union is the promotion of educational mobility among member countries, enabling students to study abroad. Students can gain valuable knowledge from which they can benefit on the labor market and the related higher education institutions can strengthen their international relations. The mass presence of foreign students has an impact on the local economy and the services of the reception area. In the life of Szeged foreign students have also special importance. A recent study in connection with student-mobility in three cities – Debrecen, Pécs and Szeged – found that foreign students have a positive impact on the economy of the cities, through their spending they improve the local employment and create jobs. However in the case of Szeged the limitation of recreational and leisure activities was identified as a problem. This offers many urban development potential and directions for decision-makers and local entrepreneurs. The exploitation of these potentials could enhance the positive effects of foreign students on the local economy, as well as help to improve the urban image, thus strengthening the tourist significance of Szeged. This paper shows the overall impact of foreign students on the life of the reception area. We outline this by presenting the results of a baseline survey research. The research attempts to explore the background of the problems that have already been formulated in order to provide a starting point for later research and, secondly, to offer development directions in itself through the suggestions of foreign students.

Kulcsszavak: diákok nemzetközi mobilitása, külföldi diákok Magyarországon, Pécsi Tudományegyetem

Keynotes: international mobility of students, foreign student on Hungary, University of Szeged

1. Bevezető

Az elmúlt évtizedekben fokozatosan felerősödtek azon folyamatok, melyek hozzájárultak a felsőoktatás kiszélesedéséhez, amelynek eredményeként egyre többeknek adatik meg a lehetőség, hogy egyetemre, főiskolára járjon. A felsőoktatás területén a nemzetköziesedés mértéke szintén növekvő trendet mutat, miként az egyes egyetemek nemzetközi együttműködésekhez csatlakozva kapcsolódnak be a globális léptékű tudástermelésbe. A nemzetköziesedés hatására a külföldről érkező hallgatók létszáma is növekszik Magyarországon egyetemeken is, melyet az Európai Unió oktatáspolitikája révén támogat.

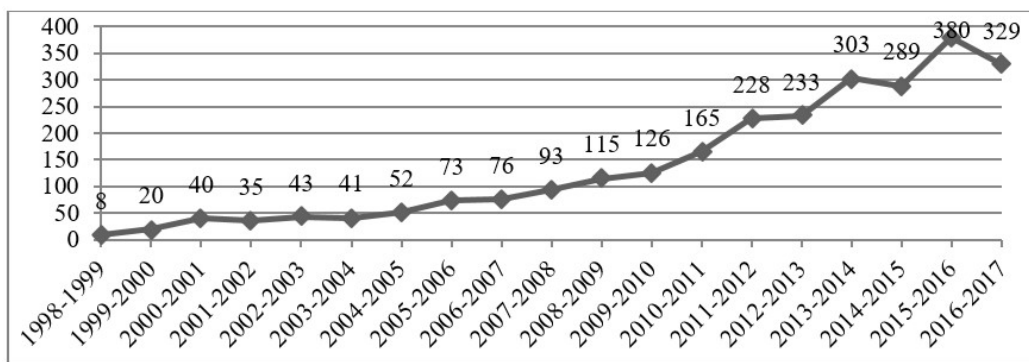
Az Európai Unió részéről már az 1990-es évektől megjelent a kezdeményezés, hogy az egyes tagországok felsőoktatási rendszereit összehangolják.¹ A törekvés a bolognai folyamat-

ban ölt testet, amely a megteremti a kereteket a különböző állami hatóságok, felsőoktatási intézmények, nemzetközi szervezetek és egyéb európai uniós intézmények együttműködéséhez. A bolognai folyamat fő célja, hogy az egyes tagországok képzési rendszereinek egységesítésével a megszerzett diplomák, képesítések az unió más tagországaiban is könnyebben elismerhetővé váljanak, ezáltal hozzájárulva a tudás jobb áramlásához. Az alapképzés – mesterképzés – doktori képzés szintjeiből álló struktúra bevezetése a hallgatói mobilitást szintén elősegíti, mely révén lehetőség nyílik más tagországokban tanulmányok folytatására és a megszerzett kreditek otthoni elismerésére, amely összességében hozzájárul a diákok szakmai, szociális és kulturális készségeinek fejlődéséhez. Az Erasmus+ program az egyik zászlóshajója ezen kezdeményezésnek, melynek az Európai Unió tagországain felül egyéb partnerországok is tagjai.² Az Erasmus+ és hozzá hasonló mobilitási programok teszik egyszerűbbé a külföldi részképzéseken való részvételt, valamint a külföldi hallgatók Magyarországon való tanulását.

A program sikerét 30 éves fennállása, a programban résztvevő személyek és intézmények számának növekedése, valamint a program által átfogott területek kiterjesztése is mutatja. Magyarország tekintetében 2016-ban mintegy 6815 fő mobilitása valósult meg a felsőoktatás területén, melyből 4984 volt hallgatói mobilitás. A 2015-ös évhez viszonyítva a felsőoktatási mobilitásban 17%-al, míg azon belül külön a hallgatói mobilitásban résztvevők száma 22%-al növekedett.³ Az Erasmus+ program keretében a Szegedi Tudományegyetemen tanulók számában szintén emelkedő trend rajzolódik ki egészen az 1998–99-es tanévtől kezdődően (1. ábra).

1. ábra: A Szegedi Tudományegyetemen Erasmus+ program keretében tanuló hallgatók száma tanévenként

Figure 1.: The number of inbound Erasmus+ students of University of Szeged per academic year

Forrás: Szegedi Tudományegyetem Erasmus-honlap
http://www2.u-szeged.hu/erasmus/stat_hallgatok.html

Az elmúlt évtizedekben a felsőoktatásban részt vevők számának növekedése megváltoztatta a felsőoktatásról alkotott korábbi képet Európa-szerte. A felsőoktatási intézmény, mint önálló entitás már nem csak, mint oktatási intézmény, de mint szolgáltatást nyújtó gazdasági egység is a kutatások fókuszába került. Nem csupán az oktatás minőségének növelése, de az intézmény piac-orientált marketing tevékenysége is megjelent. Ennek oka a felsőoktatási intézmények hallgatókért folytatott versenye. Azonban nem csak a hallgatói létszám növelése a cél, az egyetemek a helyi önkormányzatokkal, cégekkel való együttműködése révén multiplikatív hatást fejtenek ki. Ezek alapján elmondható, hogy az egyetemisták pozitív gazdasági hatást fejtenek a befogadó terület gazdaságára, hiszen e csoport helyben történő fogyasztásával külső, nem helyben megtermelt jövedelmeket csatornáznak be a lokális gazdaságba.⁴ A hallgatói létszám növekedésével ezen pozitív gazdasági hatás is értelemszerűen növekszik.

A felsőoktatásban részt vevő hallgatók között a külföldi hallgatók speciális csoportként azonosíthatók az egyetemvárosok életében, elsősorban sajátos, a helyi diákoktól eltérő fogyasztási mintázataik alapján.⁵ Korábbi kutatások vizsgálták több hazai egyetemvárosban a külföldi hallgatók befogadó területre gyakorolt hatásait.⁶

A külföldi hallgatók által generált hatások azonban rendkívül összetettek. Ugyan közülük sokan valamilyen ösztöndíjprogram keretében tanulnak Magyarországon, de speciális csoportot képeznek például a nagy számban hazánkban tanuló orvostanhallgatók, akik jelentős mértékű tandíja, valamint általában véve az átlagnál magasabb költségeik révén fokozottan járulhatnak hozzá a befogadó város gazdaságának fejlődéséhez, új szolgáltatások megtelepedéséhez. Kulturális hatások is előtérbe kerülhetnek mind a fogyasztás, mind a térhasználat tekintetében, hiszen az egyes küldő területek és hazánk között alapvető társadalmi, kulturális különbségek húzódnak. Egy korábbi kutatás különbséget mutatott ki a Pécsi Tudományegyetem és a Debreceni Egyetem vonzáskörzete között, miként Debrecenben jóval nagyobb volt az Afrikából vagy Ázsiából érkezők aránya, ami a hallgatók motivációjában, későbbi terveikben, és minden bizonnyal a térhasználatában, szolgáltatások igénybevételeiben is megmutatkozik.⁷

A külföldi hallgatók hatásának kihasználása számtalan városfejlesztési lehetőséget hordoz magában. Jelen tanulmányban bemutatjuk, hogy összességében az egyetemisták, illetve különösen a külföldi egyetemisták milyen összetett hatásokat fejtenek ki egy település életére a studentifikáció folyamatán keresztül. Ezt követően a kutatás előzetes eredményeit mutatom be, melynek keretében a Szegedi Tudományegyetemen tanuló külföldi diákság szabadidő-eltöltési, illetve ahhoz kapcsolódó térhasználati mintázatait vizsgáltuk meg.

2. Kutatási kérdések, módszertan

A kutatás során elsőként a studentifikációhoz, valamint a Magyarországon tanuló külföldi egyetemistákhoz, illetve a térhasználat méréséhez kapcsolódó szakirodalmat tekintettük át, melyek alapján fogalmaztuk meg a kutatási kérdéseket. A kezdeti tervekhez képest leszűkítésre került a kutatás által vizsgálni kívánt téma. Ennek oka volt, hogy a közelmúltban készült egy Szeged, Pécs és Debrecen városára kiterjedő komplex kutatás, mely a külföldi diákság általános gazdasági hatásait kutatta.⁸ A vizsgálat megállapította, hogy a Szegeden tanuló külföldi egyetemisták kevésbé elégedettek a város szabadidő-eltöltési lehetőségeivel. Ezen megállapításból kiindulva fogalmaztuk újra a kutatási kérdéseket.

Az első kérdés, hogy a külföldi hallgatók hogyan töltik el szabadidejüket Szeged városában, milyen szabadidős tevékenységeket részesítenek előnyben, milyen elvárásokat támasztanak a város szolgáltatásai felé, és ez mennyire mutat egyezést annak valós lehetőségeivel.

A második kérdés, hogy a városi szolgáltatások igénybevétele tekintetében milyen térbeliség figyelhető meg, milyen térbeli mintázatok rajzolódnak ki a külföldi hallgatók szabadidő-eltöltéssel kapcsolatos térhasználatához köthetően.

A harmadik kérdés pedig, hogy az első két kutatási kérdés alapján milyen fejlesztési javaslatok fogalmazhatók meg a városi döntéshozók, illetve a helyi vállalkozások számára.

A kérdések megválaszolásához kérdőíves kutatást végeztünk. Ehhez egy online kérdőívet hoztunk létre, melyben a Szegedről alkotott általános benyomásokra, a lakhatásra, a közlekedésre, az étkezésre, a rekreációra és az éjszakai életre vonatkozó kérdések kaptak helyet. A kérdőív elsősorban az elmúlt három évben Erasmus+ program keretében Szegeden tanult hallgatók részére lett eljuttatva, de emellett voltak olyan kitöltők, akik különböző közösségi média felületeken keresztül szereztek tudomást a kutatásról. Összesen 60 válasz érkezett be 2017. október eleje és november közepe közötti időszakban. Pontos

számok nem állnak rendelkezésre a kitöltési arányról, azonban figyelembe véve, hogy a három éves időintervallumban körülbelül 900–1000 külföldi hallgató tanult Erasmus+ program keretében a Szegedi Tudományegyetemen, a kitöltési arány nagyjából 6-7% körüli lehet. Az alacsony elemszám miatt ugyan felvetődik a probléma, hogy az eredmények nem reprezentálják maradéktalanul a teljes sokaságot, valamint hogy az Erasmus+ hallgatók csupán egy csoport a városban tanuló külföldi egyetemistákon belül, de általános mintázatok feltárásához, illetve a kutatás további irányainak meghatározásához megfelelő alapot nyújt a keletkezett adatbázis.

A kérdőíves adatokat SPSS szoftverrel dolgoztuk fel, majd azokat felhasználva QGIS program segítségével térképeket hoztunk létre a térbeli mintázatok vizuális interpretációjához.

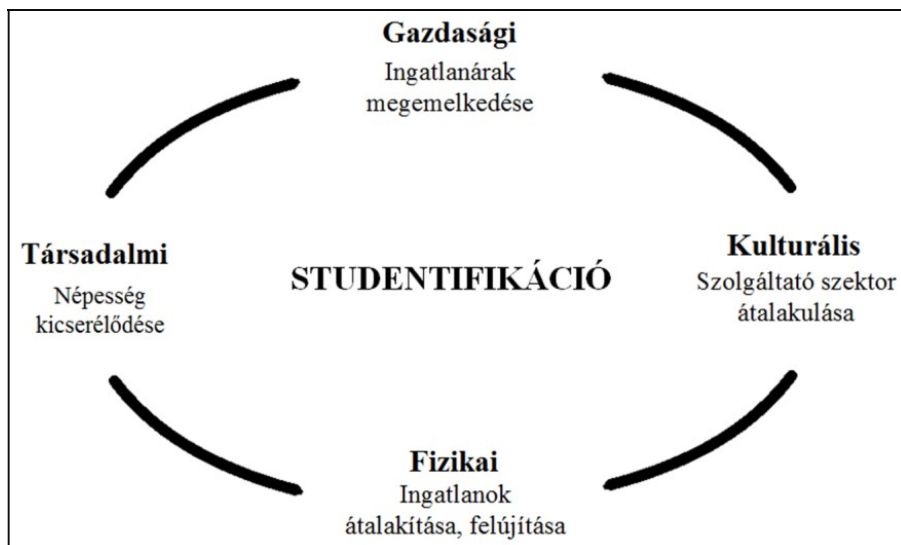
Jelen kérdőíves kutatás egy előzetes kutatás részét képezi, a következő hónapokban a meglévő eredmények alapján interjú és mentális térképes vizsgálattal kerül kiegészítésre a jelenleg rendelkezésre álló adatbázis. A kutatás folytatásában más ösztöndíjprogram keretében Szegeden tanuló hallgatók, valamint a különböző szolgáltatásokhoz kapcsolódó vezetők, munkatársak megkérdezése tovább szélesítheti a már meglévő eredményeket.

3. Az egyetemisták térformáló hatása, a studentifikáció

A diákok társadalmi csoportja sajátos tulajdonságokkal jellemezhető, amiből fakadóan speciális igényeket támasztanak adott város, városrész szolgáltatásai felé. Abban az esetben, ha egy helyen megnő a diákság részaránya – ami a felsőoktatás elmúlt évtizedekben tapasztalható világméretű expanziója révén sok esetben meg is valósult – akkor a helyi szolgáltatások idővel alkalmazkodnak az ő igényeikhez, sajátos folyamatokat generálva.⁹ Ezt az összetett jelenséget nevezzük studentifikációnak. A jelenség, valamint az általa kiváltott változások sokrétűek, melyek tipizálását elsőként Darren P. Smith készítette el (2. ábra).¹⁰

2. ábra: A studentifikáció dimenziói

Figure 2.: The dimensions of studentification

Forrás: Smith, D. 2005 alapján Karl Máté szerkesztése

A diákság rendkívül nagy gazdasági hatást fejt ki a befogadó területre. Jelentős vásárlóerőt képviselnek, mellyel a helyi szolgáltatások számára nyújtanak keresletet, akár az étkezés, a rekreáció, a közlekedés vagy egyéb területeken. A lakhatás szempontjából fontos elem, hogy a

felsőoktatásban tanuló diákok jelentős része albérletben lakik, ami egyes városrész ingatlanainak tulajdonviszonyaiban eltolódást eredményezhet a bérlakások felé. Az egyetemi épületek közelében lévő ingatlanok felértékelődése pedig az ingatlanárakban is megmutatkozik.

Társadalmi hatások szorosan kapcsolódnak a többi dimenzió elemeihez. A diákok lakóhelyi koncentrációja idővel megváltoztathatja a hely miliójét, amely az eredeti lakosság számára negatív lehet. A megemelkedett bérleti díjak, lakásárak erre a helyzetre rátevéődve hozzájárulhatnak a népesség kicserélődéséhez. Kevésbé szélsőséges esetben a diákság és az eredeti lakosság együttélése mellett konfliktusok is kialakulhatnak a két csoport között. Korábbi kutatások kimutatták, hogy a helyi lakosság az egyetemisták tömeges beköltözésével párhuzamba állítja a romló közbiztonságot, miként a bűnelkövetők számára kiemelt célpontot jelentenek az általában laptopokkal, más nagy értékű ingóságokkal rendelkező diákok.¹¹ Am egyes esetekben az eredeti lakosság szemében pozitív tényezőként is megjelenhet a diákság betelepülése, akik pezsgést hozhatnak a környékre, saját kultúrájukat magukkal hozva színesíthetik a helyi társadalmat.¹²

Ehhez szorosan kapcsolódva kulturális hatásokat is megkülönböztet Smith, melyet alapvetően a diákság eltérő fogyasztási szokásaira vezet vissza. A hallgatók sajátos szolgáltatásokat igényelnek, melyek egy része a tanulmányokhoz (klasszikus példa a fénymásoló szalonok megjelenése), vagy épp a szabadidő eltöltéshez (pl. bárók, éjszakai szórakozóhelyek), étkezéshez (pl. gyorséttermek) kapcsolódik. Ezek új vállalkozások megtelepedéséhez jelenthetnek létalapot.

A fizikai dimenzió azokat a jelenségeket foglalja magába, melyek adott városrész materiális környezetében mennek végbe. Ez jelentheti az épületállomány megújulását a nagyobb bérleti díjak eléréséhez, az új szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztéseket, de a megnövekedett forgalom és használat miatt a fizikai környezet, a közterek állapotának leromlását is.

A különböző dimenziók szorosan összekapcsolódnak, hiszen egy-egy gazdasági hatás maga után hozhat társadalmi és kulturális változásokat, vagy épp a fizikai javulás az új szolgáltatások megtelepedése miatt megy végbe, aminek végső soron gazdasági vonulata is van. Elmondható tehát, hogy az egyes szférák egymást feltételezik, így egy konkrét folyamat több dimenzió mentén is értelmezhető.

A studentifikáció és a dzsentrifikáció folyamata között sok közös jellemzőt lehet azonosítani. Mindkét jelenség magával hozhatja adott városrészek társadalmának kicserélődését, amivel párhuzamosan a korszerkezet fiatalodása is végbemegy, de ezen felül a helyi szolgáltató szektor átalakulása, a lakásárak emelkedése, a lakásállomány fizikai megújulása is idesorolható.¹³ Ezekből adódóan a diákság földrajzi koncentrációjának, illetve annak kísérőjelenségeinek köszönhetően erősödhet egy városrész dzsentrifikáció-jellegű átalakulása, így olykor a diákság adott városrész tekintetében pionír-dzsentrifikánsként is azonosítható.¹⁴

A studentifikáció jelensége azonban a különböző földrajzi helyeken eltérő jellemzőkkel bírhat. Erre hívják fel a figyelmet korábbi kutatások, melyek a poszt-szocialista országok studentifikációját vizsgálták. Lengyelországban készített kutatások rávilágítottak, hogy sok esetben a szocializmust követően az egyetemvárosok lassan reagáltak a megjelenő diákság igényeire, így például kevésbé épültek új kollégiumok, amelynek következtében az albérletek kerültek előtérbe, ezzel alapvetően diszperz térfolyamatokat generálva.¹⁵ A helyi diákságra a nyugatitól eltérően általában kisebb vásárlóerő jellemző, ami megmutatkozik mind a lakhatásban, hiszen sokan közülük lakótelepeken bérelnek albérletet a belváros helyett, valamint a fogyasztási szokások tekintetében is tetten érhető, mivel sok esetben saját magukra főznek ahelyett, hogy étterembe mennének.¹⁶

A diákság sajátos térhasználata konfliktusok kialakulását idézheti elő az eredeti közösségekben. A külföldi diákok esetében ennek veszélye fokozottan fennáll, hiszen a kulturális különbségek olykor a diáklétből fakadó életmódbeli különbségeken is túlmutathatnak, amely az egyes csoportok egymás mellett élését nehezítheti. A külföldi diákok a helyi diákságnál nagyobb vásárlóerőt jelenthetnek egy egyetem, illetve a befogadó város számára, amire széleskörű szolgáltatások épülhetnek, a megnövekedett forgalom, zaj, szemét elsősorban viszont a helyi lakosságot terheli.^{17,18}

A külföldi diákok esetében fokozottan érvényes az állítás, miszerint a szabadidő kiemelten hangsúlyos része a hallgatói életmódnak, hiszen sok esetben a külföldön tanulás alapvető motivációjában is szerepet játszik a kalandvágy, az új kultúrák megismerésének igénye, melynek megélésének kiteljesedése meghaladja az egyetem formális kereteit.^{19,20} A hallgatók szabadidő-eltöltésének városi térformáló ereje ezzel szemben globalizálódó jellegűt is mutat, melyet az újonnan megtelepedő szolgáltatások is jeleznek, amely a felsőoktatás egyre fokozódó nemzetköziesítésével is párhuzamba állítható.²¹

4. A kérdőíves kutatás eredményei

A kutatási kérdések megválaszolásához különböző típusú kérdések kerültek alkalmazásra a kérdőívben. A hallgatók szabadidő-eltöltési sajátosságait különböző nyitott és zárt kérdések vizsgálták, melyek a szolgáltatások igénybevételére, az azokkal való elégedettségére fókuszáltak. A térbeli mintázatok feltárásához elsősorban konkrét helyeket kellett megnevezni a válaszadóknak, például hogy hol étkeznek a leggyakrabban, amelyek így térképeken ábrázolhatóvá váltak. Az esetleges javaslatokra, fejlesztési ötletekre, vagy épp problémákra nyitott kérdések formájában kérdeztünk rá.

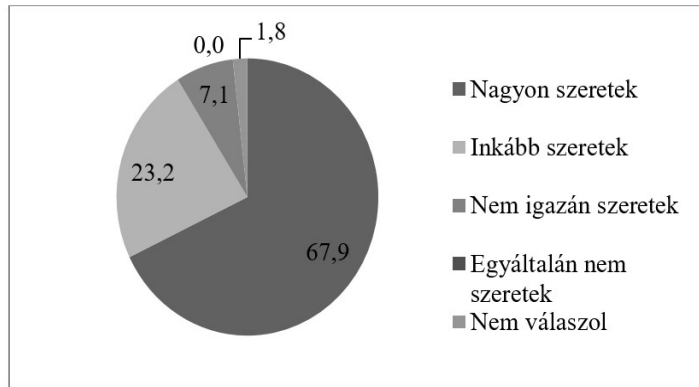
A kérdőív első kérdései a külföldi hallgatók Szegeden való tartózkodásának sajátosságait, illetve a várossal kapcsolatos benyomásait vizsgálta. A megkérdezettek 83%-a a 2017/18-as vagy a 2016/17-es tanévben tanult Szegeden, így friss élményekkel és tudással rendelkeznek a városról. Az itt-tartózkodás átlagos ideje 4-5 hónap, vagyis nagyjából egy egyetemi félévnek megfelelő idő volt. A hallgatók többsége nem járt a városban a tanulmányai előtt, a legtöbben az oktatás színvonala, a magyar kultúra és Magyarország iránti érdeklődés, az angol nyelvű kurzusok, illetve a más országokhoz képest alacsony megélhetési költségek miatt választotta külföldi tanulmányai helyszínéül. Utóbbi tényező jelentőségét a célterület kiválasztásában korábbi kutatások is hangsúlyozzák.²²

Arra a kérdésre, hogy mi volt az első benyomásuk a városról, a válaszadók alapvetően pozitív jelentéstartalmú jelzőkkel válaszoltak, mint például „szép”, „nyugodt”, „csendes”, „napos”, „barátságos”. Ezek mellett azonban sokan használtak a „kicsi” jelzőt, mely pozitív és negatív tartalommal is bírhat, de ebben természetesen szerepet játszik az is, hogy ki mekkora településről érkezett. A hallgatók zöme összességében azonban inkább vagy nagyon szeret, szeretett Szegeden élni (3. ábra).

A hallgatóktól megkérdeztük, hogy mely utcában laktak szegedi tartózkodásuk ideje alatt, hiszen ezáltal térképeken ábrázolhatóvá vált, hogy hol vannak az alapvető lakóhelyi sűrűsödési pontok a városban (4. ábra). Mint az a térképről is leolvasható, a válaszadók lakóhelyét tekintve egyértelműen a belvárosi területek dominanciája figyelhető meg. A térkép déli részén látható legnagyobb sötét folt környékén több egyetemi épület is található, ami szintén vonzó tényező az egyetemisták körében. A belváros dominanciája egyértelműen összefüggésben áll azzal, hogy a megkérdezett hallgatók közel 87% albérletben lakott, hiszen a legnagyobb albérletkínálat a város ezen térségében található meg. Elmondható, hogy a legtöbbször nem egyedül, általában ketten vagy hárman béreltek lakást, ezáltal

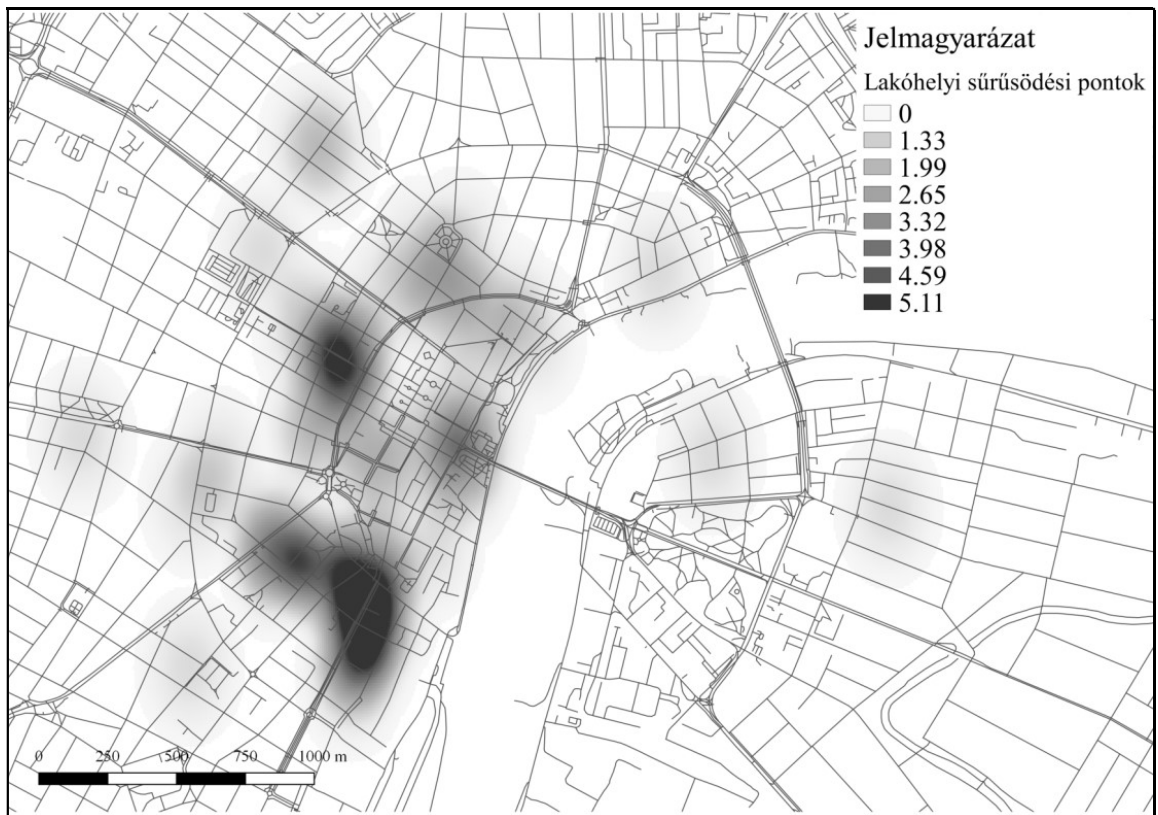
csökkentve a lakhatás költségeit. A megkérdezettek átlagosan 54 ezer forintot költöttek ilyen célra egy hónapban. Magával a lakással, illetve a lakókörnyezettel a válaszadók több, mint háromnegyede inkább vagy teljesen elégedett volt.

3. ábra: A „Mennyire szeret/szeretett Szegeden élni?” kérdésre adott válaszok megoszlása
Figure 3.: The given answers to the question „What do you think of the life in Szeged?”

Forrás: kérdőív alapján saját szerkesztés

4. ábra: A külföldi hallgatók lakóhelyi sűrűsödési pontjai
Figure 4.: Residential densities of foreign students

Forrás: kérdőív alapján saját szerkesztés

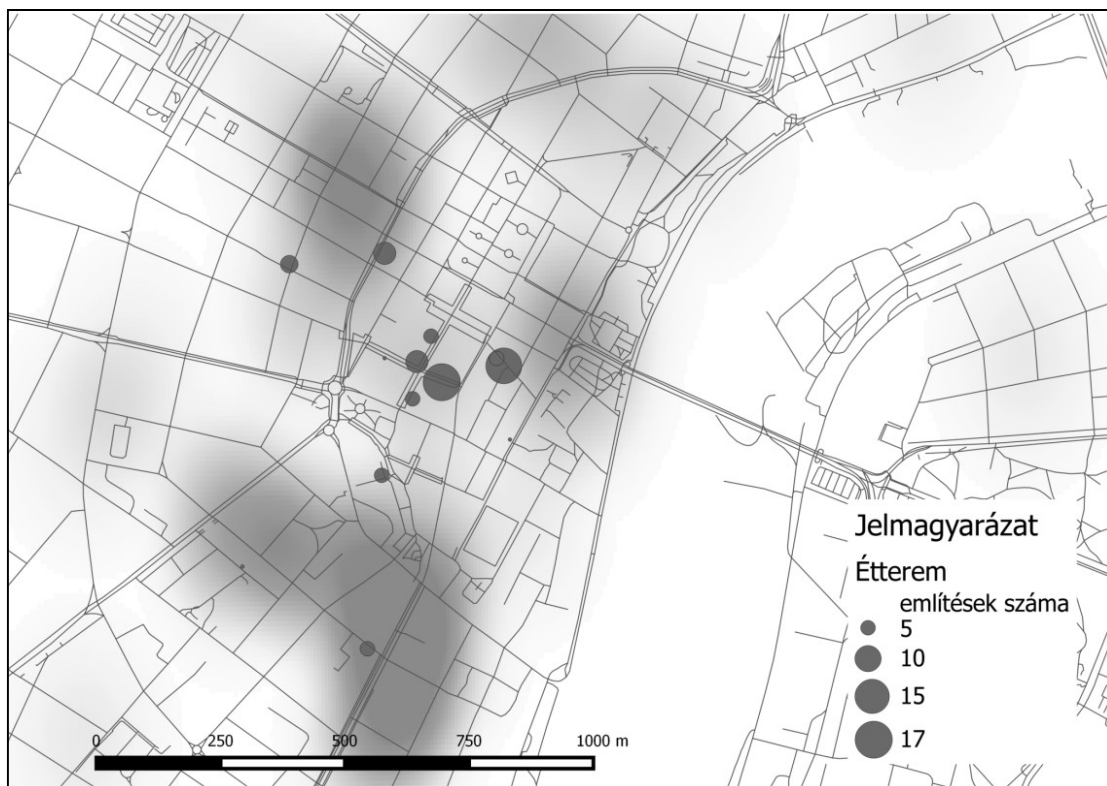
A lakhatáshoz szorosan kapcsolódik a közlekedés, hiszen az előbbi nagy eséllyel meghatározza, hogy adott személynek mekkora távolságokat kell megtennie nap mint nap, és ehhez milyen közlekedési eszközt vesz igénybe, mennyire használja az ilyen jellegű helyi

szolgáltatásokat. A megkérdezettek közel 67%-a leggyakrabban gyalog közlekedett, amely egyértelműen párhuzamba állítható a belváros lakóhelyi koncentrációjával, miként a belvárosból a legtöbb egyetemi épület, valamint a különböző szolgáltatások többsége gyorsan, néhány perc sétával elérhető. 20% vette igénybe elsősorban a helyi tömegközlekedést, 10% körében pedig a kerékpár volt az elsősorú közlekedési eszköz. Külön kérdés foglalkozott a taxi szolgáltatás igénybevételével, de a megkérdezettek túlnyomó többsége soha, vagy csak ritkán vette igénybe ezt a közlekedési módot. Összességében a külföldi hallgatók 85%-a volt inkább, vagy teljesen elégedett a helyi közlekedési viszonyokkal. Mindemellett lehetőség volt az esetleges problémák megfogalmazására, amelyek közül többen említették, hogy a tömegközlekedés igénybevételéhez túl sok dokumentum kiállítására van szükség, ami egyrészt sok utánajárást követel meg, másrészt azok járművökön való ellenőrzése is bonyodalmas.

Az étkezés tekintetében megállapítható, hogy a megkérdezettek a főétkezést egy átlagos héten négy alkalommal saját magukra főzve oldották meg, kétszer étterembe látogattak el, egy alkalommal pedig rendeltek valahonnan ételt. Átlagosan heti 9 ezer forintot költöttek étkezésre a megkérdezettek. Arra lehetne következtetni, hogy azon válaszadók, akik az átlagosnál többször esznek étteremben, azok valószínűleg többet költenek a heti étkezésre. A két adat között közepes mértékű pozitív korreláció figyelhető meg (0,412), amely kis mértékben alátámasztja az alábbi feltevést.

Megkérdeztük a hallgatóktól, hogy mely éttermeket látogatják a leggyakrabban. Itt a három leggyakrabban felkeresett helyet kellett feltüntetniük. Az említések száma alapján itt is a belváros, azon belül is a központi sétálóutca, illetve annak környéke emelhető ki (5. ábra).

5. ábra: A külföldi hallgatók által leggyakrabban látogatott éttermek elhelyezkedése
Figure 5.: The location of most frequently visited restaurants by foreign students

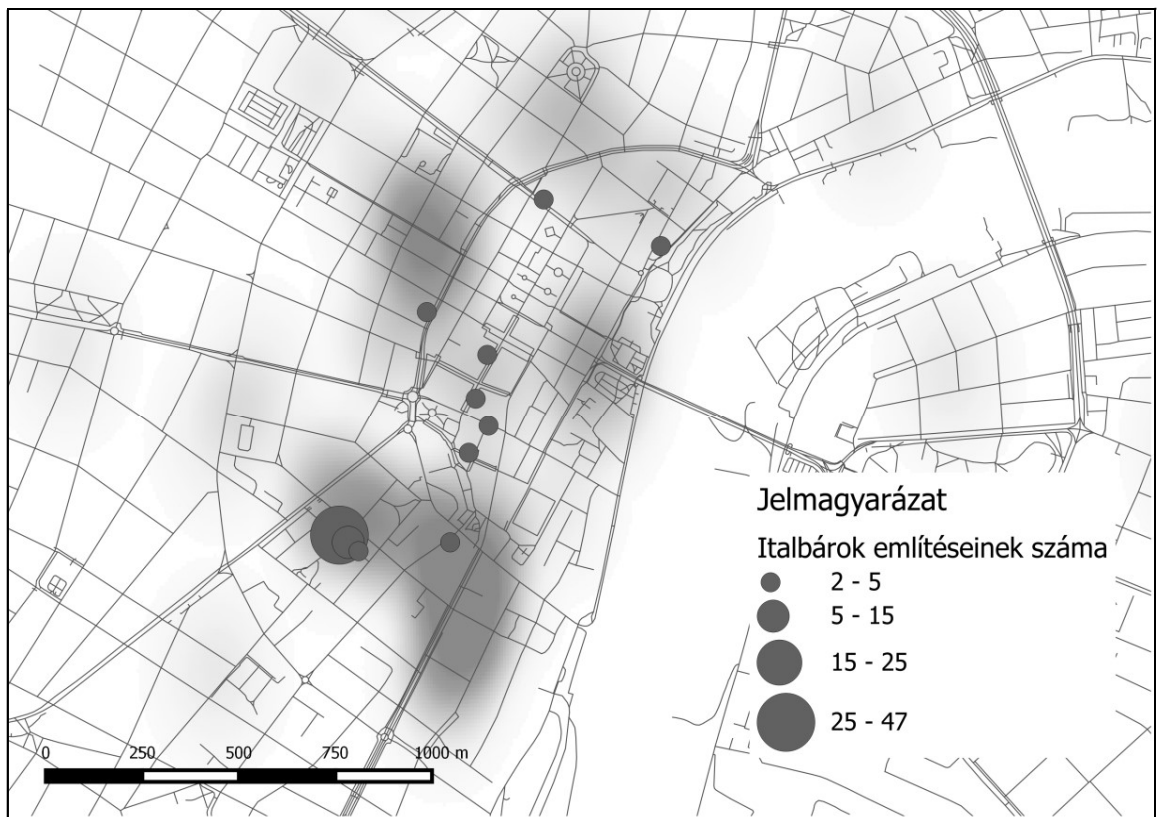
Forrás: kérdőív alapján saját szerkesztés

Ezen a területen koncentrálnak a nagyobb presztízsű, többnyire drágább éttermek, valamint a különböző nemzetközi franchise étteremláncok. Utóbbiak magasabb említés-számában szerepet játszik, hogy többnyire olyan éttermekről van szó, melyek a külföldi hallgatók anyaországában nagy valószínűséggel megtalálhatók (pl. McDonald's), így azok már ismertebbek a külföldiek körében. Arra a kérdésre, hogy miért ezeket a helyeket részesítik előnyben, a legtöbben a jó ár/érték arányt és a finom ételeket említették, valamint hogy a barátok és ismerősök is ezeket a helyeket látogatják.

Külön kérdésben foglalkoztunk a helyi italbárok látogatásával, melynek keretében szintén a három leggyakrabban látogatott helyet kellett megemlíteni a válaszadóknak. A válaszok alapján egyértelmű súlyponteltolódás figyelhető meg az italbárok látogatásával kapcsolatos térbeli mintázatokban (6. ábra). A belváros hagyományos magterülete helyett az egyetemi információs központ környékén lévő helyek a leginkább látogatottak a külföldiek részéről. Ezek közül is egy konkrét hely, a Nyugi kert kiemelkedik a többi közül, hiszen a megkérdezettek 78%-a említette ezt a helyet. Ez magyarázható azzal, hogy külföldi hallgatók számára sok program került itt megrendezésre, valamint hogy a hely a napjainkban divatos magyar sajátosságnak tekinthető romkocsmák hangulatát idézi, mely szintén vonzó-tényezőként azonosítható. A legtöbb válaszadó úgy nyilatkozott, hogy elsősorban a barátok, ismerősök miatt választja az említésre került helyeket, de emellett az ár és az elérhetőség is fontos tényezőként jelenik meg. A Magyarországon tanuló külföldi diákokról általában az a kép alakult ki, hogy tehetősebbek magyar társaiknál, általánosan többet költenek. Szembetűnő volt azonban, hogy egyes helyek kiválasztásánál esetükben is igen meghatározó az ár, amely némiképp ellentmond ennek a képnek.

6. ábra: A külföldi hallgatók által leggyakrabban látogatott italbárok elhelyezkedése

Figure 6.: The location of most frequently visited pubs by foreign students

Forrás: kérdőív alapján saját szerkesztés

A megkérdezettek 70%-a legalább heti egyszer, további 17% pedig havi több alkalommal meglátogat valamilyen italbárt, amely magas arány jelzi az ilyen típusú vendéglátóipari egységek iránti keresletet. Ezt továbbá az a tény is jelzi, hogy a már említett egyetemi információs központ közvetlen közelében, egymás szomszédságában négy italbár is működik.

Az éjszakai szórakozóhelyek a város hagyományos központja környékén összpontosulnak, így az italbárokhoz kapcsolódó súlypont-eltolódás ezek esetében nem figyelhető meg. Az ilyen jellegű szórakozási lehetőségekkel kapcsolatban a válaszadók közel 65%-a volt inkább vagy teljes mértékben elégedett. Itt is volt lehetőség problémák megfogalmazására, és több esetben azok is, akik alapvetően elégedettek voltak, ők is hozzátették, hogy kicsi a választék a klubok tekintetében, a legtöbb helyen hasonló zenét játszanak, valamint a helyek sokszor zsúfoltak. Ezek alapján elmondható, hogy a külföldiek részéről lenne igény a város ilyen jellegű szolgáltatásainak fejlesztésére és diverzifikálására. Mindemellett fontos megjegyezni, hogy ez az igény valószínűleg nem csak a külföldiek részéről jelentkezik, feltételezhetően a magyar fiatalok is hasonlóképpen vélekednek a város éjszakai szórakozóhelyeivel kapcsolatban. A kutatás folytatásában kvalitatív módszerek alkalmazásával a külföldi hallgatók kapcsolódó attitűdje további vizsgálatra kerül.

Az egyéb szabadidő-eltöltési tevékenységek közül a kávézók látogatása emelhető ki, a legtöbben heti több alkalommal látogatnak ilyen jellegű helyeket. Ez természetesen azzal is összefüggésben állhat, hogy ez a fajta tevékenység nem kíván nagy anyagi ráfordítást. Emellett a válaszadók közel fele látogat alkalmanként cukrászdákat. A mozik, színházi előadások látogatottsága alacsony, az egyéb kulturális rendezvények, koncertek, valamint a fürdők átlagosan maximum havi rendszerességgel kerülnek felkeresésre a megkérdezettek részéről. Sportolási szokások tekintetében elmondható, hogy a válaszolók 43%-a keres fel valamilyen időközönként edzőtermet vagy más sportlétesítményt.

A hallgatók elégedettségét a szabadidő-eltöltési lehetőségekkel, illetve általában véve a város szolgáltatásaival kapcsolatban olyan kérdésekkel is igyekeztünk feltárni, melyek bizonyos állításokkal kapcsolatos megítélésükre kérdezett rá. Ezen kérdésekre vonatkozóan 4 válaszlehetőség volt megadva konkrét középponti lehetőség nélkül (teljesen egyetért, inkább egyetért, inkább nem ért egyet, egyáltalán nem ért egyet adott állítással), ezáltal elkerülve az esetlegesen megjelenő középre-húzást. A megkérdezettek közel 60%-a értett egyet inkább vagy teljesen azzal az állítással, hogy a városban sok lehetőség adódik a szabadidő tartalmas eltöltéséhez. Az inkább vagy egyáltalán nem egyetértők 40%-os aránya igen magasnak tekinthető, ami jelzi, hogy az ilyen jellegű szolgáltatások számának növelésére és diverzifikálására lenne igény a külföldiek részéről.

„A városban kulturális programok széles skálája megtalálható” állítással kapcsolatban az előzőhöz hasonló volt az egyetértők és nem egyetértők aránya (57%–43%), több válaszadó konkrétan hiányolta is a városból a kulturális programokat. Ennek részletes vizsgálatára a kutatás jövőben megvalósuló részében kerül sor, elsősorban a meghirdetett angol nyelvű programok összegyűjtésével, rendszerezésével. A másik többször megjelenő hiányossága a különböző sportolási lehetőségekre vonatkozott, habár ezzel az általános elégedettség nagyobb mértékű volt az összesített válaszok alapján. Ezen hiányosságként említett tényezők a megfelelő információátadás fontosságára is felhívják a figyelmet. Összességében a helyiek által külön a külföldi diákok számára szervezett programokkal voltak a leginkább megelégedve a megkérdezettek, amely mutatja a helyi közösség részéről megjelenő elkötelezettséget.

A városvezetés, illetve a helyi szolgáltató egységek vezetői számára a fenti eredmények már támpontot jelenthetnek a külföldi diákság igényeinek kielégítéséhez. Látható, hogy a különböző italbárok nagy látogatottságnak örvendenek és minden bizonnyal további po-

tenciális bevételszerzésre is lenne lehetőség. A belvárosi vendéglátó-ipari egységek célzottan a vizsgált csoportot megszólító, az ő igényeikhez igazodó termékekkel enyhíthetnék az egyetemi információs központ környékén lévő helyek túlsúlyát. Az éjszakai szórakozóhelyek diverzifikálása, kínálatuk szélesítése pedig nem csupán a külföldi hallgatók szempontjából lenne kívánatos. A sportolási lehetőségek szempontjából a meglévő helyek jobb, különböző nyelveken való hirdetése elősegíthetné a külföldi hallgatók körében való ismertség elérését, ami ezáltal kevésbé jelenne meg hiányosságként. Éppígy a fókuszált többnyelvű kulturális programok nagyobb számban való megjelenése hozzájárulna a külföldiek jobb szabadidő-eltöltéséhez.

5. Összefoglalás

A felsőoktatási nemzetköziesedésének eredményeként egyre fokozódik a magyar egyetemvárosokban a külföldi hallgatók létszáma, amely csoport számos pozitív hatást vált ki a befogadó területre. A gazdasági jellegű hatásokon felül, melyek az albérletpiac és az igénybevett szolgáltatások tekintetében azonosíthatók elsősorban, társadalmi és kulturális hatások is megfigyelhetők, amely a hallgatók fogyasztásában és térhasználatában is megmutatkozik.

A Szegeden tanuló külföldi hallgatók térpályái elsősorban a belváros területét érintik, főként a város ezen részén, illetve ennek környékén bérelnek albérleteket, valamint az egyetemi épületek is itt találhatóak meg döntő többségében, ami egyértelműen hatással van arra, hogy körükben a gyalog való közlekedés a jellemző. Éttermek tekintetében a belváros központi sétálóutcája és annak közelében lévő helyek a leginkább látogatottak, melyek közül Szeged magasabb presztízsű éttermeit és a nemzetközi gyorsétterem-láncok helyi egységeit lehet kiemelni. Térbeliség tekintetében erőteljes ellentétként jelenik meg az italbárok miatt az egyetemi információs központ környéke a belváros hagyományosan központi részével szemben. Az italbárok látogatása az adatok alapján az egyik központi szabadidő-eltöltési módnak minősül, hiszen a megkérdezettek jelentős része látogatja heti rendszerességgel ezen helyeket. Ezek a helyi társadalommal való kapcsolatteremtés fontos informális helyei, melyek lehetővé teszik a kultúrák közti kapcsolatok elmélyítését. Emellett azonban az is megfigyelhető, hogy a meglátogatni kívánt helyek kiválasztásában szerepet játszik a külföldiek összetartozása, egy csoportként való megjelenése, hiszen sokan azért keresnek fel adott helyet, mert barátok, ismerősök is ezeket preferálják. A vendéglátóipari egységek számára összességében kifizetődő lehet a külföldiek igényeihez való alkalmazkodás.

A kutatás alapfeltevését a kérdőíves adatok is alátámasztják, miszerint jelentős volt azok aránya, akik nem voltak elégedettek a város szabadidő-eltöltési lehetőségeivel. A kulturális programok, sportolási lehetőségek bővítésével, illetve azokhoz kapcsolódóan a jobb információátadással javítani lehetne az elégedettségen, ami szerencsés esetben további bevételeket is jelenthetne a városnak, hosszútávon pedig még inkább erősíthetné a város jó hírnevét, ezzel elősegítve az ideérkező hallgatók létszámának további növekedését.

A kutatás lefolytatása jelenleg is zajlik, egyrészt a már meglévő adatbázis további bővítésével, részben a már felvázolt új irányok mentén elsősorban interjúk felméréssel, valamint a pillanatnyi eredmények alapján újabb kutatási kérdések beiktatásával.

JEGYZETEK

1. Nagy Sándor Gyula–Heil Péter (2013): A kohéziós politika elmélete és gyakorlata. Akadémia Kiadó, Budapest. 265. old.
2. A bolognai folyamat és az európai felsőoktatási térség. http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_hu Letöltés ideje: 2018. 01. 20.
3. Tempus Közalapítvány Éves Jelentés 2016. <http://tka.hu/kiadvany/7633/a-tempus-kozalapitvany-eves-jelentese> Letöltés ideje: 2018. 01. 20.
4. Füzesi Zsuzsanna–Tistyán László (2013): Külföldi diákok egy egyetem és város életében. Területfejlesztés és Innováció. 2013/3. szám. 11–17. old.
5. Orindaru, A. (2015): Changing Perspectives on Students in Higher Education. 22nd International Economic Conference – IECS 2015 “Economic Prospects in the Context of Growing Global and Regional Interdependencies”, IECS 2015
6. M. Császár Zsuzsa–Wusching Á. Tamás (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. Földrajzi Közlemények. 2016/3. szám. 245–257. old.
7. Wusching Á. Tamás (2017): A nemzetközi hallgatók tanulmányi célú mobilitásának jellegzetességei Pécs és Debrecen példáján. Tér és Társadalom. 2017/3. szám. 69–82. old.
8. index.hu 2017. 03 .16. – 43 milliárdot hoztak Magyarországra a fiatal egyedül érkező migránsok (https://index.hu/gazdasag/2017/03/16/43_milliardot_hoztak_magyarorszagra_a_fiatal_egyedul_erkezo_migransok) Letöltés ideje: 2018. 01. 20.
9. Fabula Szabolcs–Boros Lajos–Kovács Zoltán–Horváth Dániel–Pál Viktor (2017): Studentification, diversity and social cohesion in post-socialist Budapest. HUNGARIAN GEOGRAPHICAL BULLETIN (2009–) 66:(2) 157–173. old.
10. Smith, Darren. P. (2005): "Studentification": the gentrification factory? In: Atkinson, R.–Bridge, G. (szerk.): Gentrification in a global context: the new urban colonialism. Housing and Society Series, Routledge, UK. 72–89. old.
11. Universities UK (2006): 'Studentification': a guide to opportunities, challenges and practices. Universities UK, London. 52. old.
12. Munro, M.–Livingston, M. (2011): Student impacts on urban neighbourhoods: policy approaches, discourses and dilemmas, Urban Studies, 2011/ 8. szám. 1679–1694. old.
13. Hubbard P. (2009): Geographies of studentification and purpose-built student accommodation: leading separate lives? Environment and Planning A: Economy and Space. 2009. 41. évf. 1903–1923. old.
14. Tomay Kyra (2008): Dzsentrifikáció Budapesten az ezredfordulón – a belső-pesti területek átalakulása. Doktori értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológiai Doktori Iskola, Budapest.
15. Murzyn-Kupisz, M.–Smytkowska, M. (2015): Studentification in the post-socialist context: The case of Cracow and the Tri-City (Gdansk, Gdynia and Sopot). Geografie 120. (2) 188–209. old.
16. Grabkowska, M.–Frankowski, J. (2016): 'Close to the city centre, close to the university'. Are there symptoms of studentification in Gdańsk, Poland? Bulletin of Geography, Socio-Economic Series 32. 73–83. old.
17. Chatterton, P. (1999): University students and city centres - the formation of exclusive geographies – The case of Bristol, UK. Geoforum 30. 117–133. old.
18. Hubbard P. (2008): Regulating the social impacts of studentification: a Loughborough case study – Environment and Planning A: Economy and Space. 2008. 40. évf. 323–341 old.
19. Bocsi Veronika (2013): Szabadidő-mintázatok a campusokon. Felsőoktatási Műhely: Az Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht. Országos Felsőoktatás Információs Központ Kiadványa 7. 41–54. old.
20. Wusching Á. Tamás (2017): A nemzetközi hallgatók tanulmányi célú mobilitásának jellegzetességei Pécs és Debrecen példáján. Tér és Társadalom. 2017/3. szám. 69–82. old.
21. szegedma.hu 2017. 12. 10. – Megnyitott a szegedi Starbucks <https://szegedma.hu/2017/12/megnyitott-a-szegedi-starbucks> – Letöltés ideje: 2018. 01. 20.
22. Beine, M.–Noel, R.–Ragot, L. (2014): Determinants of the international mobility of students. Economics of Education Review. 41. Issue C, 40–54. old.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A bolognai folyamat és az európai felsőoktatási térség. Letöltés ideje: 2018. 01. 20. (http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_hu)
- Beine, M.–Noel, R.–Ragot, L. (2014): Determinants of the international mobility of students. *Economics of Education Review*. 41. Issue C, 40–54. old.
- Bocsi Veronika (2013): Szabadidő-mintázatok a campusokon. *Felsőoktatási Műhely: Az Educatio Társadalmi Szolgáltató Kht. Országos Felsőoktatás Információs Központ Kiadványa* 7. 41–54. old.
- Chatterton, P. (1999): University students and city centres – the formation of exclusive geographies – The case of Bristol, UK. *Geoforum* 30. 117–133. old.
- Fabula Szabolcs–Boros Lajos–Kovács Zoltán–Horváth Dániel–Pál Viktor (2017): Studentification, diversity and social cohesion in post-socialist Budapest. *HUNGARIAN GEOGRAPHICAL BULLETIN* (2009–) 66:(2) 157–173. old.
- Füzesi Zsuzsanna–Tistván László (2013): Külföldi diákok egy egyetem és város életében. *Területfejlesztés és Innováció*. 2013/3. szám. 11–17. old.
- Grabkowska, M.–Frankowski, J. (2016): 'Close to the city centre, close to the university'. Are there symptoms of studentification in Gdańsk, Poland? *Bulletin of Geography, Socio-Economic Series* 32. 73–83. old.
- Hubbard P. (2008): Regulating the social impacts of studentification: a Loughborough case study – Environment and Planning A: Economy and Space. 2008. 40. évf. 323–341. old.
- Hubbard P. (2009): Geographies of studentification and purpose-built student accommodation: leading separate lives? *Environment and Planning A: Economy and Space*. 2009. 41. évf. 1903–1923. old.
- index.hu 2017.03.16. – 43 milliárdot hoztak Magyarországra a fiatal egyedül érkező migránsok. Letöltés ideje: 2018. 01. 20. (https://index.hu/gazdasag/2017/03/16/43_milliardot_hoztak_magyarorszagra_a_fiatal_egyedul_erkezo_migransok)
- M. Császár Zsuzsa–Wusching Á. Tamás (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében. *Földrajzi Közlemények*. 2016/3. szám. 245–257. old.
- Munro, M.–Livingston, M. (2011): Student impacts on urban neighbourhoods: policy approaches, discourses and dilemmas, *Urban Studies*, 2011/ 8. szám. 1679–1694. old.
- Murzyn-Kupisz, M.–Szmytkowska, M. (2015): Studentification in the post-socialist context: The case of Cracow and the Tri-City (Gdansk, Gdynia and Sopot). *Geografie* 120. (2) 188–209. old.
- Nagy Sándor Gyula–Heil Péter (2013): A kohéziós politika elmélete és gyakorlata. *Akadémia Kiadó, Budapest*. 265. old.
- Orándaru, A. (2015): Changing Perspectives on Students in Higher Education. 22nd International Economic Conference – IECS 2015 “Economic Prospects in the Context of Growing Global and Regional Interdependencies”, IECS 2015.
- Smith, Darren. P. (2005): ‘Studentification’: the gentrification factory? In: Atkinson, R. and Bridge, G. (szerk.): *Gentrification in a global context: the new urban colonialism*. Housing and Society Series, Routledge, UK. 72–89. old.
- szegedma.hu 2017. 12. 10. – Megnyitott a szeged Starbucks. <https://szegedma.hu/2017/12/megnyitott-a-szegedi-starbucks> – Letöltés ideje: 2018. 01. 20.
- Tempus Közalapítvány Éves Jelentés 2016. Letöltés ideje: 2018. 01. 20. (<http://tka.hu/kiadvany/7633/a-tempus-kozalapitvany-eves-jelentese>).
- Tomay Kyra (2008): Dzsentrifikáció Budapesten az ezredfordulón – a belső-pesti területek átalakulása. Doktori értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Szociológiai Doktori Iskola, Budapest.
- Universities UK (2006): ‘Studentification’: a guide to opportunities, challenges and practices. *Universities UK, London*. 52. old.
- Wusching Á. Tamás (2017): A nemzetközi hallgatók tanulmányi célú mobilitásának jellegzetességei Pécs és Debrecen példáján. *Tér és Társadalom*. 2017/3. szám. 69–82. old.